UTILIZAREA INTELIGENȚEI ARTIFICIALE ÎN PRESA DIN REPUBLICA MOLDOVA: EXPERIENȚE ȘI RISCURI

THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE PRESS OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA: EXPERIENCES AND RISKS

CZU: 070:004.7(478) **https://doi.org/10.59295/eie2026.16**

Ecaterina DELEU,
doctor în științe politice, lector universitar,
Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării, USM
ORCID: 0000-0003-4582-4604
E-mail: *ecaterina.deleu@usm.md*

Maria-Emilia HÎNCU,
Jurnalistă, TV8, studentă FJȘC,
Universitatea de Stat din Moldova
E-mail: *hincumariaemilia@gmail.com*

Rezumat. *În ultimii 4-5 ani în Republica Moldova au devenit tot mai frecvente discuțiile privind utilizarea etică a instrumentelor Inteligenței Artificiale (IA), în diferite domenii. În special, sunt vizați tinerii, fiind una dintre categoriile de vârstă cele mai active în folosirea IA. Dintre domenii, se pune accent pe jurnalism, mai ales în contextul războiului hibrid, căci miza este informarea corectă a populației, din surse sigure și verificate. Articolul abordează problema utilizării IA în mass-media din Republica Moldova, cu accent pe experiențele și riscurile din domeniu pe care le implică. În cadrul studiului de cercetare au fost realizate interviuri semistructurate cu jurnaliști care activează în diferite tipuri de presă (decembrie, 2025). Respondenții au fost întrebați ce instrumente bazate pe IA folosesc jurnaliștii din Moldova, cum le-au afectat munca de zi cu zi; dacă jurnaliștii respectă Codul deontologic atunci când folosesc IA în generarea și distribuirea știrilor; precum și cum anticipează viitorul profesiei de jurnalist odată cu dezvoltarea tot mai rapidă a tehnologiilor cu inteligență artificială.*

Cuvinte-cheie*: mass-media, tineri, Inteligență Artificială, instrumente, Codul deontologic, experiențe, riscuri, avantaje.*

Summary. *In the last 4-5 years, the discussions regarding the ethical use of Artificial Intelligence tools in various fields have become more frequent in the Republic of Moldova. Young people are particularly involved, being one of the most active age groups in using AI. Regarding the field, the focus is on journalism, especially in the context of hybrid warfare, because the aim is to inform the population correctly, from reliable and verified sources. This article analyzes the use of AI in the media institutions, with a focus on the experiences and risks in the field that it involves. As part of the research study were conducted semi-structured interviews with Moldovan*

journalists working in various media (December, 2025). Respondents were asked to indicate which AI-based tools are employed by journalists in Moldova, and how these tools have influenced their daily work; whether the journalists follow the Code of Ethics when using AI in generating and distributing news; as well as their anticipation of the future of the profession with the increasingly rapid development of artificial intelligence technologies.

Keywords: *mass media, youth, Artificial Intelligence, tools, Code of Ethics, experiences, risks, advantages.*

Introducere

Tehnologiile digitale se dezvoltă în prezent într-un ritm extrem de accelerat și influențează, la rândul lor, spațiul mediatic. Instrumentele care se bazează pe inteligență artificială (IA) au un impact puternic asupra modului în care sunt produse, dar și consumate informațiile. Or, există tehnologii care ne permit să colectăm automat informații, să generăm, să traducem și redactăm texte, precum și să scriem titluri, să personalizăm conținuturile și să le distribuim automat către diferite grupuri-țintă. Ținând cont de necesitatea de a informa rapid publicul, de competiția strânsă dintre instituțiile media și de afluxul enorm de informații, organizații media precum Reuters, BBC, Associated Press, Washington Post au început de câțiva ani să utilizeze aceste instrumente pentru a eficientiza procesele editoriale. Astfel, IA nu mai e folosită doar ca experiment, ci a devenit o practică necesară în jurnalism.

În același timp, tehnologiile IA influențează considerabil opinia publică. Circulația informației afectează direct și indirect deciziile politice, economice și sociale. De aceea, studierea rolului IA în generarea și distribuirea știrilor este extrem de necesară; pentru că ne permite să înțelegem transformările din mediul jurnalistic și să identificăm atât avantajele (eficientizarea muncii, prelucrarea rapidă a unui volum mare de date, transcrierea fișierelor audio în text, monitorizarea rețelelor sociale), cât și provocările pe care le implică (interpretarea eronată a informațiilor, manipularea, dileme etice etc.). Prin urmare, analiza acestei probleme permite identificarea unor practici menite să ajute redacțiile să utilizeze aceste tehnologii într-un mod sigur și responsabil, punând accent pe situațiile sensibile, pe factorii de risc. Utilizarea inteligenței artificiale în generarea și distribuirea știrilor poate eficientiza munca jurnalistică, dar nu poate înlocui rolul jurnalistului în verificarea informațiilor și respectarea normelor etice.

Context

Demersul inițial din cadrul acestui studiu de cercetare a pornit ținând cont de concluziile incluse în mai multe lucrări în domeniu, care analizează impactul IA asupra mass-mediei, printre care raportul „Generating Change. A global survey of what news organisations are doing with AI” de Charlie Beckett și Mira Yaseen, studiul Danielei-

Aura Bogdan despre inteligența artificială și viitorul jurnalismului, editorialul lui Rashid Mehmood despre jurnalism, media și IA etc. [1, 2, 3] De asemenea, au fost analizate documente ce țin de cadrul normativ și cel deontologic, inclusiv *Carta de la Paris privind inteligența artificială și jurnalismul, Ghidul BBC privind utilizarea IA, Codul deontologic al jurnalistului din Republica Moldova etc.* [4, 5].

Felix M. Simon, cercetător în domeniul comunicării, scrie într-un raport publicat de *Oxford Internet Institute* că inteligența artificială este actul de a simula activități umane prin intermediul unor instrumente și metode bazate pe calculatoare, utilizând, de regulă, învățarea automată, mecanism prin care mașinile își îmbunătățesc rezultatele din date sau din propria performanță [6]. Potrivit lui, în industria media este utilizată cel mai des ca un „termen-umbrelă” pentru a comunica cu publicul și colegii despre un set de tehnologii.

Cercetători din Republica Moldova, în particular de la Universitatea de Stat din Moldova, s-au referit la mai multe subiecte sensibile ce țin de utilizarea Inteligenței Artificiale la crearea de conținut și, în mod deosebit, în jurnalism [7, 8, 9].

Practici și instrumente de generare și distribuire a știrilor: riscurile și avantajele utilizării IA în jurnalism

În ultimii 4-5 ani în Republica Moldova s-au intensificat discuțiile despre instrumentele IA și impactul asupra publicului, precum și despre modul în care pot fi aplicate în redacții. În cadrul cercetării de față am recurs la analiza comparativă a opiniilor cercetătorilor în domeniu, la metoda observației participative, la analiza modului în care tehnologiile IA sunt utilizate în prezent în jurnalism. Pentru a înțelege modul în care presa din Republica Moldova utilizează inteligența artificială, au fost realizate șase interviuri semistructurate cu jurnaliști și cu un antreprenor media din țară. Interviurile au fost realizate în perioada 28 noiembrie - 29 decembrie 2025, online. Eșantionul include jurnaliști din Moldova din diferite tipuri de media: presă generalistă și de televiziune (TV8), presă de investigație și online (Ziarul de Gardă, Rise Moldova), presă generalistă și online (tv8.md), presă specializată pentru publicul tânăr și online (diez.md) și un antreprenor media și jurnalist (Dumitru Ciorici). Această diversitate oferă oportunitatea de a analiza comparativ diferite fluxuri editoriale, unde presiunea timpului, resursele disponibile și formele de conținut, precum text, video, investigații, influențează modul în care este integrată inteligența artificială. Datele colectate conțin informații privind practicile din redacții și exigențele de respectare a normelor profesionale.

Pentru jurnaliștii intervievați, inteligența artificială este, în primul rând, un instrument ce le eficientizează munca, prin transcrierea și traducerea de texte, organizarea conținutului și documentarea la anumite subiecte de știri și de investigație. Diferențele dintre aceștia pot fi observate nu atât la nivelul percepției utilității, cât la gradul de încredere și la limitele asumate. În televiziune, inteligența artificială este utilizată cu prudență, mai mult ca o sursă

suplimentară, nu ca un generator de conținut (TV8). În presa de investigație, inteligența artificială este folosită în special pentru procesarea documentelor și a datelor (ZdG, Rise Moldova), în special pentru transcriere, analiză, organizare, traducere, documentare etc. În presa online, utilizarea IA este asociată cu productivitatea, documentarea rapidă și generarea de imagini. De exemplu, unele redacții folosesc inteligența artificială pentru transcrierea fișierelor audio în text, cu ajutorul *Transkriptor*, instrument pentru care achită o taxă. Astfel, putem spune că inteligența artificială este utilizată preponderent în Republica Moldova pentru: transcriere și conversie audio-text, traducere și rezumare, documentare și organizare de date, producție vizuală, optimizare a proceselor digitale.

Un lucru asemănător, observat în interviuri, este utilizarea IA pentru sarcini tehnice, mai ales transcriere, tocmai pentru că aceste sarcini sunt repetitive și consumă mult timp. În lipsa IA, transcrierea ar ocupa mult mai multe ore din timpul jurnaliștilor. În plus, transcrierile îi ajută să subtitreze materialele video. Inteligența artificială nu înlocuiește însă complet munca jurnalistului, deoarece textele necesită redactare, adică un control editorial. Totodată, economisirea timpului permite reporterului să se concentreze pe activități cu valoare jurnalistică mai mare decât munca tehnică. Și în presa online, inteligența artificială înseamnă productivitate mai mare și posibilitatea de concentrare asupra unor materiale jurnalistice mai ample

Interviurile cu jurnaliștii de investigație Anatolie Eșanu și Marcela Zămosteanu denotă o utilizare mai avansată a IA, orientată spre prelucrarea documentelor și a datelor. Jurnalistul de la Ziarul de Gardă subliniază că documentele scanate ca imagini nu permit căutarea clasică, iar ChatGPT e instrumentul care le convertește într-un material ce poate fi analizat. Această practică indică faptul că inteligența artificială este un instrument de preprocesare, adică extrage, ordonează și structurează conținut. Totuși, conținutul generat de ChatGPT trebuie utilizat ca suport pentru sinteză și organizare, fiind asistent, nu autor. Rise Moldova confirmă cele enunțate mai sus, menționând analiza de documente și organizarea datelor cu NotebookLM, Gemini și ChatGPT. Un lucru necesar de punctat este faptul că în presa de investigație IA este apreciată nu doar pentru viteză, dar și pentru capacitatea de a analiza documente voluminoase, extragere de date, ceea ce poate ajuta la realizarea unor materiale mai bine documentate, cu condiția că verificarea este realizată de oameni.

În presa online, vizualul atât pe site, cât și pe rețelele de socializare are un rol foarte important. În acest sens, inteligența artificială poate compensa lipsa resurselor umane specializate. Virgil Bogonovschi de la tv8.md afirmă fără echivoc că îmbinarea capacităților IA cu cele ale editorului de imagine ajută redacția să economisească bani. Prin urmare, inteligența artificială este introdusă în redacții nu doar din curiozitate, ci și ca răspuns la presiuni economice. Totodată, combinarea IA cu abilitățile editorului de imagine sugerează un mecanism de control. Redacția tv8.md nu publică automat imaginile generate de IA, ci ajustează acele imagini.

În unele redacții, precum Ziarul de Gardă și Rise Moldova, Canva este utilizată des pentru crearea elementelor vizuale. Acest lucru demonstrează că inteligența artificială este integrată în instrumentele grafice folosite de presa din Republica Moldova.

Jurnaliștii intervievați respectă Codul deontologic al jurnalistului din Republica Moldova atunci când folosesc inteligența artificială. Aceștia au menționat că inteligența artificială este pentru ei o „unealtă”, un „asistent personal”, „prieten”, dar poate și „dușman” dacă încerci să neglijezi regulile. Potrivit lor, materialele jurnalistice nu trebuie publicate până nu sunt trecute prin filtru de jurnaliști, adică verificate de om. Astfel, se respectă transparența, se menține credibilitatea.

Șeful departamentului știri TV de la TV8, Ruslan Grabari, spune că experiența profesională de lungă durată îl face reticent în utilizarea IA, întrucât știrile trebuie să comunice fapte și să respecte principiul acurateței. Întrebat dacă utilizează inteligența artificială și cum îi influențează aceasta activitatea de jurnalist, Ruslan Grabari a menționat:

Meseria m-a învățat să pun tot la îndoială, dar și să nu neglijez nicio sursă. Astfel, folosesc IA ca sursă suplimentară de documentare. Am convingerea că răspunsurile generate au nevoie de o verificare suplimentară. O doză de reticență din partea celor cu 20+ ani de experiență este justificată mai ales când alegi să faci știri, adică să comunici fapte, nu să scrii eseuri. Utilizez IA mai degrabă ca pe un motor de căutare mai avansat, față de clasicul Google. Îngrijorarea mea este că în 5-10 ani nu vom mai avea jurnaliști capabili să scrie o știre, atunci când rămân fără internet. Un ziarist format înseamnă un profesionist care-și stăpânește domeniul. Exemplu: reporterul pe justiție trebuie să știe toate dosarele de rezonanță, oameni implicați, decizii judecătorești etc., astfel încât să poată face legături logice, să facă știri complete cu backgrounduri consistente. (R.G.)

În presa de investigație, delimitarea dintre rolul tehnic al inteligenței artificiale și responsabilitatea editorială a omului este evidențiată și mai mult. Potrivit lui Anatolie Eșanu, manager al departamentului digital de la Ziarul de Gardă, IA nu poate garanta veridicitatea și nu trebuie tratată ca autor al textelor ce vor fi publicate. El a precizat că la ZdG sunt utilizate unele instrumente IA, însă strict pentru sarcini tehnice, astfel încât jurnaliștii să fie mai rapizi - categoric nu pentru generare de conținut/text. El a precizat că unul dintre instrumentele utile este *GoodTape*, care ajută la transcrierea/transformarea rapidă în text a fișierelor audio.

Nu e perfect, trebuie redactat, dar oricum e mult mai ușor. În cele câteva ore câștigate, reporterul poate face altă muncă mai utilă pentru redacție. Folosim ChatGPT pentru sarcini tehnice. Îi dăm să caute anumite cuvinte-cheie în documente scanate ca fotografii (unde funcția de căutare nu este activă), extragem diverse date/cifre și le ordonăm în tabele Excel, analizăm volume imense de date extrase din bazele de date. Sunt foarte multe situații când ne este util. Nu publicăm așa, brut, documentele generate cu ChatGPT, ci îl folosim doar ca să sintetizăm mai ușor volume mari de informații. De asemenea, folosim ChatGPT pentru a subtitra materialele

video. Noi avem deja scriptul/scenariul materialelor sau traducerile în alte limbi (rusă/engleză), însă, în loc să piardă editorul de imagine câteva ore pentru a plasa subtitrările în programul de montaj video, noi generăm în câteva minute un fișier, pe care ulterior doar îl importăm în programul de editare și iarăși am salvat mult timp. Astfel putem publica materialele mai rapid, iar editorul de imagine poate lucra la altceva. Folosim și Canva pentru crearea coperților pentru site, video, conținut vizual pentru rețelele sociale.

În parteneriat cu Universitatea Tehnică (UTM), ZdG a dezvoltat un instrument pentru site-ul zdg.md (care folosește platforma Wordpress), cu ajutorul căruia punem într-un mod semi-automat la finalul oricărei știri/investigații/reportaj linkuri relevante către alte materiale de pe site-ul ZdG, astfel încât cititorul, atunci când ajunge la finalul unei știri, să aibă alte câteva titluri de citit. Astfel păstrăm cititorii mai mult timp pe site-ul nostru și obținem mai multe vizualizări de pagină. Este un instrument propriu, doar al nostru, creat de noi în colaborare cu doi studenți de la UTM. Instrumentul a fost lucrarea de licență a celor doi studenți. Cum funcționează mai exact? În pagina de administrare a site-ului, la care au acces reporterii, a apărut un modul nou, care generează automat 10 titluri de articole recomandate pentru respectiva știre. Reporterul are posibilitatea să bifeze articolele pe care dorește să le aibă sub știrea pe care o publică sau chiar să adauge alte articole pe care le consideră utile pentru cititori în acel moment. Poți vedea exemple (aproape) sub orice material publicat pe ZdG.md sau poți face click pe „Citește și” de la finalul materialului. La GoodTape, ChatGPT și Canva avem abonamente plătite.

Jurnalista de investigație de la RISE Moldova, Marcela Zămosteanu, a spus că folosește de mai mulți ani instrumente IA, inclusiv unele versiuni contra plată. Ea s-a referit și la câteva avantaje - unele procese au devenit mai rapide, precum transcrierea audio sau transcrierea unui text de pe fișiere ilizibile, analiza mai rapidă a unor documente voluminoase, extragerea de date etc.

Folosesc IA de mai mulți ani, cred că de cel puțin cinci. Pentru transcriere audio – turboscribe.ai, pentru identificarea nr. de telefon – eyecon, pentru identificarea persoanelor în baza fotografiilor - pimeyes.com, pentru colectare de informație, analiză date, extragere, organizare - Gemini și ChatGPT, pentru creare de colaje, infografice - canva.com, pentru traducere - Google Translate și ChatGPT, pentru analiză de documente - notebooklm.google.com. Plătesc pentru unele dintre ele. (M.Z.)

Șeful departamentului online de la TV8, Virgil Bogonovschi, a precizat că jurnaliștii TV8 utilizează instrumentele IA în munca jurnalistică.

La TV8 utilizăm IA pentru transcrierea fișierelor audio în text, plătim abonament la Transkriptor, avem abonament și la ChatGPT pentru echipă. El ne permite să generăm imagini, să facem documentare, să revizuim mai ușor documente mari, dar evident verificăm mereu ca să nu facă IA erori. De asemenea, avem abonament la Canva, unde facem colaje pentru știri și care utilizează și IA. (V.B.)

Întrebat cum s-a schimbat munca de când folosesc aceste instrumente și ce avantaje au remarcat, Virgil Bogonovschi a pus accentul pe câteva aspecte.

Munca echipei noastre s-a schimbat, într-adevăr, în bine. Am crescut nivelul de productivitate, adică economisim timp, reușim să ne ocupăm mai mult de sarcini complexe, unele simple precum tapatul textelor audio trecând în subordinea IA. Evident că e greu să ai total încredere în IA, verificăm conținutul furnizat de ea, dar oricum ia mult mai puțin timp decât să faci lucrul manual, de la zero. Ăsta e cel mai mare avantaj al IA pentru noi. De asemenea, IA ne-a ajutat mult cu generarea de imagini, pe care ar trebui să le facă editorul de imagine. Nu ne permitem financiar să angajăm unul bine experimentat, cel pe care îl avem face doar lucruri mai simple, de bază. Uneori combinăm, generăm imagini cu IA și apoi le editățm în Canva sau Photoshop cu ajutorul editorului de imagine. Deci, IA economisește și resurse financiare. (V.B.)

La rândul său, jurnalistul și CEO/co-fondator Diez.md, Alexandru Lebedev, a spus că de mai mult timp jurnaliștii de la Diez utilizează inteligența artificială.

Dacă să vorbim despre inteligența artificială, ea de mult timp e integrată în tare multe instrumente pe care le folosim zilnic (din voce în text, adăugarea diacriticelor, căutarea după imagine, etc.), dar dacă vorbim despre modelul lingvistic, atunci folosim Gemini și ChatGPT, da, cu plată, pentru că permite flexibilitate și se păstrează arhiva, plus îl poți învăța deja să știe multe lucruri despre activitatea ta și devine un asistent personal. (A.L.)

Întrebat cum s-a schimbat munca sa de când folosește aceste instrumente, ce avantaje vede, Alexandru Lebedev a subliniat sarcinile de ordin tehnic.

Multe lucruri de formatare, revizuire, rezumate, în trecut luau multă atenție, deși era mai mult un lucru mecanic. Asta încerc să optimizez, să nu pierd timp pe lucruri care nu țin de mine și să mă focusez pe partea intelectuală. (A.L.)

Jurnalistul și antreprenorul media, Dumitru Ciorici, de asemenea, menționează că inteligența artificială este utilă în domeniul mass-media, dar trebuie numaidecât să existe un om care să verifice conținutul, astfel încât utilizarea IA să nu afecteze interesul public. El a spus că este foarte atent la evoluțiile din domeniul IA.

Adevărul este că în acest moment nu folosesc inteligența artificială, dar, în același timp, studiez intens cum funcționează, ce modele există, ce poate face, unde mă poate ajuta și cred că începând de anul viitor voi folosi și anumite elemente de inteligență artificială. Ceea ce fac astăzi cu ajutorul inteligenței artificiale - traduc texte, pentru că traduce mult mai bine, ținând seama de context, decât instrumentele clasice pe care le foloseam în trecut, precum Google Translate. (D.C.)

Întrebat dacă IA este mai degrabă prieten sau dușman, Ruslan Grabari a menționat că poate fi și una, și alta, doar că aceasta depinde de inteligența umană.

Este prieten, partener și coleg dacă știi să-l pui să muncească pentru tine. Și aici vorbim despre chestii tehnice, cum ar fi descifrarea (titrarea) unui interviu audio/video, generare de grafică, idei, documentarea subiectelor pentru știri. IA poate deveni și dușman, mai ales pentru cei care abia păşesc în lumea jurnalismului. Cei care cred că este suficient să stabilești corect task-urile ca IA să genereze materiale jurnalistice în locul lor - merg pe o pistă greșită. IA nu va

da telefoane ca să afle informații, IA nu va pune întrebări politicienilor, oamenilor simpli, IA nu va reflecta singur de la fața locului o situație neordinară. (R.G.)

La rândul său, Anatolie Eșanu a făcut unele precizări:

Ți-e prieten atunci când îl folosești la sarcini tehnice, pentru care ai fi cheltuit mult mai mult timp dacă ai fi făcut manual (extragere și prelucrare de date, elaborare de tabele cu date, formatare subtitrări etc), dar îți poate fi și dușman dacă publici texte scrise de IA fără a verifica veridicitatea informațiilor. Ultima verificare a datelor/informațiilor care urmează a fi publicate trebuie făcută întotdeauna de un om (jurnalistul în acest caz). (A.E.)

Marcela Zămosteanu, de la RISE Moldova, a sublinat rolul de asistent al IA.

Prieten sau mai bine asistent. E util pentru viteză și organizare. Dar necesită verificare suplimentară și nu mă încred sută la sută în informație, mereu apelez la prima sursă. De exemplu, am antrenat ChatGPT să-mi dea link la orice informație pe care mi-o oferă și să excludă anumite surse care nu sunt de încredere precum wikipedia. De asta cred că poate fi prieten dacă știi să-l folosești. (M.Z.)

La rândul său, Virgil Bogonovschi de la TV8 a pus accentul pe rolul verificării de către jurnalist.

Pentru noi, ca jurnaliști, inteligența artificială este mai degrabă un prieten, dar unul care trebuie supravegheat permanent. Folosită corect, IA îi permite jurnalistului să se concentreze pe ceea ce contează cu adevărat: întrebările bune, verificarea, contextul, creativitatea și responsabilitatea publică. (V.B.)

Jurnalistul Alexandru Lebedev a fost și mai tranșant.

Nu e nici prieten, nici dușman, e o unealtă. Dacă ne gândim la un cuțit, nu ne gândim în termeni de prieten sau dușman, ci doar o unealtă. IA e un asistent și uneori memoria pe care o poate avea un jurnalist. Cu ajutorul uneltelor, putem deveni mai organizați. (A.L.)

Antreprenorul media, Dumitru Ciorici, a atras atenția asupra modului în care putem fi mai eficienți, cu ajutorul instrumentelor IA.

Este mai degrabă un prieten. Am început să folosesc anumite instrumente care nu sunt interpretabile pentru munca de jurnalist, dar mă ajută mult în munca de zi cu zi. Vă spuneam de traduceri - mă ajută să sumarizez uneori articole foarte lungi și foarte complexe, dar și îmi salvează foarte mult timp. În același timp, am văzut colegii care lucrează în alte industrii, în IT, ei salvează zeci de ore de muncă, săptămânal. Deci, îl văd mai degrabă ca prieten, important să înțelegem în ce cadru folosim acest instrument pentru a nu dăuna interesului public. (D.C.)

Întrebat ce sarcini nu ar vrea să fie delegate inteligenței artificiale, jurnalistul Anatolie Eșanu, a răspuns:

Niciodată nu aș folosi într-o știre/articol un text scris de IA cap-coadă sau chiar și doar un fragment. Nu e corect să-mi asum lucrul făcut de IA și nu e corect nici față de cititori. Materialele

jurnalistice publicate pe orice platformă se prezumă a fi verificate, cu informații veridice, or IA-ul nu ne poate oferi această certitudine. (A.E.)

Întrebată ce sarcini nu ar vrea să delege IA, Marcela Zămosteanu de la RISE Moldova, a pus accent pe rolul de supervizor al jurnalistului/autor.

Documentarea integrală și nicidecum scrierea. Inteligența artificială pentru mine e mai mult un asistent, care face munca tehnică, de exemplu poate organiza un Excel, extrage date, însă eu rămân supervizorul lui, verific orice face. Mă poate ajuta cu idei, poate găsi informații, dar totuși nu mă pot limita doar la ce îmi oferă inteligența artificială. De asemenea, scrierea unui material jurnalistic îmi revine sută la sută mie. Deși în jurnalismul de investigație, subiectivitatea și emoția nu-și are rolul, plasticitatea expresiei nu a anulat-o nimeni. Nu cred că inteligența artificială va lua locul jurnaliștilor, din considerentul exprimării și trecerii unui subiect prin filtrul autorului. (M.Z.)

Și în presa online, verificarea informațiilor este o parte fundamentală a procesului editorial, mai ales pentru jurnaliștii care folosesc inteligența artificială. Deși IA ajută la reducerea timpului în procese precum traducerea, transcrierea, jurnaliștii intervievați au subliniat provocările inteligenței artificiale în special în ceea ce privește verificarea faptelor și evaluarea surselor. Virgil Bogonovschi, de la tv8.md, a menționat câteva sarcini pe care nu ar vrea să le delege inteligenței artificiale:

Da, există sarcini pe care nu este potrivit sau nu este de dorit să le delegăm complet inteligenței artificiale. Nu pentru că IA „nu ar fi bună”, ci pentru că unele responsabilități sunt profund umane. Inteligența artificială este excelentă ca instrument, dar periculoasă dacă devine înlocuitor al responsabilității umane. Idealul nu este „IA în locul omului”, ci IA alături de om, acolo unde omul rămâne decidentul final. Bunăoară, nu putem permite ca IA să scrie materiale fără ca jurnaliștii din redacție să le verifice minuțios. Ori, deocamdată, acuratețea folosirii informației nu este tocmai punctul forte al acestui instrument care mai are mult de crescut la acest capitol. (V.B.)

Alexandru Lebedev a precizat că sarcinile intelectuale și creative nu ar trebui delegate, dar cele ce țin de aspecte tehnice și de revizuire ar putea fi delegate cu succes.

Solicitat să spună ce îngrijorări are atunci când e vorba de utilizarea IA în cadrul profesiei sale, antreprenorul media Dumitru Ciorici a menționat:

În contextul dezvoltării mai rapide a inteligenței artificiale, va fi o mare provocare pentru toată lumea, nu doar pentru jurnaliști, pentru că multe posturi ar putea fi înlocuite de inteligența artificială. În același timp, ar putea fi și un avantaj pentru jurnaliști, pentru că folosind instrumente de inteligență artificială ar putea face mai rapid task-urile ce țin de partea repetitivă. În partea de îngrijorare, chiar astăzi mă uitam la mai multe unități de conținut care au fost generate în totalitate cu inteligența artificială. Și mă refer aici la incidentul cu drona căzută în raionul Florești. Timp de 12 ore am văzut vreo 20 de postări, toate făcute cu inteligență artificială - fotografii, animații, secvențe video, toate generate cu inteligență artificială, folosite de propaganda

rusă pentru a lua în derâdere, pentru a ridiculiza situația cu drona care a survolat spațiul aerian la Republicii Moldova. La un moment dat, s-ar putea să ajungem să nu ne dăm seama ce conținut e real și ce e făcut cu IA, cred că aici va fi marea provocare pentru toată breasla - să se asigure că se documentează de pe o știre reală, conținut real, fotografie reală și nu redactată de un robot. Evident fake-news-urile. Foarte multe fake-news-uri gândite și publicate cu ajutorul IA. Acum, IA îți poate genera în 10 minute un site de știri care seamănă cu The Economist și pun acolo un articol fals. Din neatenție, cineva ar putea crede că este real. Astea sunt provocările mari pe care ni le vor da această tehnologie în viitorul foarte apropiat. (D.C.)

În ce privește respectarea prevederilor Codului deontologic al jurnalistului din Republica Moldova privind utilizarea instrumentelor IA, Anatolie Eșanu a spus că jurnaliștii de la ZdG au fost informați despre aceasta și rugați să le respecte cu strictețe. El a făcut referire la un caz recent când o instituție de stat a publicat informații însoțite de o imagine generată cu ajutorul inteligenței artificiale (fără a menționa acest lucru), iar colegii au preluat și publicat informațiile și imaginea (fără a observa că e generată de IA). La scurt timp, eroarea a fost depistată și înlăturată. „Considerăm că este foarte important să nu încălcăm cu bună știință prevederile Codului deontologic, iar atunci când greșim neintenționat - să remediem în cel mai scurt timp posibil”, a precizat Eșanu. Acest exemplu demonstrează că riscurile asociate utilizării inteligenței artificiale în jurnalism nu vizează doar textul, ci se extind și asupra conținutului vizual. Având în vedere că unele imagini generate de IA pot părea credibile la prima vedere, redacțiile trebuie să-și consolideze mecanismele de verificare, inclusiv pentru materialele provenite din surse oficiale. În același timp, această situație arată motivul pentru care principiul transparenței este încă valabil. Publicul trebuie să știe când o imagine este generată de IA, iar jurnaliștii trebuie să evite publicarea conținutului care poate induce în eroare cititorii.

Marcela Zămosteanu, jurnalistă RISE Moldova, referindu-se la respectarea prevederilor Codului deontologic al jurnalistului din Republica Moldova privind utilizarea IA, a subliniat că au în redacție și o politică de utilizare a instrumentelor IA.

La acest subiect, jurnalistul TV8 Virgil Bogonovschi a menționat:

Respectăm utilizarea responsabilă a inteligenței artificiale în spiritul prevederilor din Codul deontologic al jurnalistului din Republica Moldova, în special principiile legate de adevăr, transparență, responsabilitate și protecția publicului. Mai mult, voi divulga un secret, poate, dar acum lucrăm la un cod intern redacțional de utilizare a IA. (V.B.)

Ținând cont jurnaliștii trebuie să se ghideze de principiul transparenței, Alexandru Lebedev de la diez.md afirmă că redacțiile trebuie să menționeze explicit când IA a participat la modificarea unui material întreg sau dacă l-a generat doar parțial. Acest aspect este esențial din punct de vedere al eticii jurnalistice. El a precizat:

Desigur, orice lucrare unde a fost IA și a modificat forma trebuie declarată, ce ține de alte tool-uri, depinde dacă folosirea a modificat conținutul sau nu. (A.L.)

Respondenții consideră că inteligența artificială este în continuă dezvoltare, iar în viitor va ajuta și mai mult presa atunci când vor să facă mai rapid unele procese, precum traducere, transcriere, analiză de informații, oferind mai mult timp pentru materiale jurnalistice ample, cum sunt editorialele, investigațiile, anchetele. Totuși, pe lângă partea pozitivă, unii dintre ei cred că IA poate fi periculoasă în viitor, dacă nu este monitorizată de către oameni. Astfel, utilizarea excesivă a inteligenței artificiale ar putea genera presiuni economice și ar putea amplifica fenomenul de dezinformare. De exemplu, Ruslan Grabari de la TV8 crede că IA va duce la reducerea personalului în redacții, dar gândirea critică a jurnalistului și capacitatea sa de analiză nu va putea fi înlocuită. Întrebat cum crede că se va schimba viitorul profesiei de jurnalist, în contextul dezvoltării tot mai rapide a Inteligenței Artificiale, Ruslan Grabari de la TV8 a menționat:

Cred că ceea ce fac acum 10 jurnaliști, peste 10 ani vor face 5. Din rațiuni economice, patronii vor încerca să folosească IA pentru a reduce costurile de producție a știrilor, emisiunilor etc. Din păcate, se va face în detrimentul calității. Handmade-ul însă nu-și va pierde valoarea. Chestiile exclusive vor fi și mai prețuite. IA va sta la baza fluxului zilnic de conținut, iar materialele scrise de un jurnalist, cu gândire critică și capacitate de analiză, vor fi face diferența. (R.G.)

Potrivit jurnalistului Anatolie Eșanu de la Ziarul de Gardă, utilizarea inteligenței artificiale în mass-media va crea o polarizare în practicile jurnalistice. Jurnaliștii care respectă principiile etice, inclusiv Codul deontologic, vor folosi IA pentru a-și eficientiza munca și a aprofunda analiza, în timp ce alții, cu ajutorul acelorași instrumente IA, vor produce mult conținut cu valoare informațională scăzută. Ultima practică menționată va afecta calitatea informațiilor publicate și va spori dezinformarea. Jurnalistul ZdG, Anatolie Eșanu, a făcut câteva precizări importante la acest subiect:

Jurnaliștii bine intenționați, care țin la etica și valorile jurnalismului, ajutați de instrumentele AI, vor deveni mai rapizi în elaborarea materialelor și vor putea face materiale mult mai complexe, care presupun prelucrarea unui volum imens de date/informații. În același timp, „jurnaliștii” care sunt gata să sacrifice etica meseriei de dragul vizualizărilor și a banilor câștigați în urma acestor vizualizări vor utiliza pe scară largă instrumentele AI pentru a produce cât mai multe „știri” de o calitate și veridicitate îndoielnică, inundând internetul cu astfel de informații. Rețelele sociale deja sunt sub „asediul” unui astfel de conținut, inclusiv video. Dezinformarea și manipularea vor atinge, probabil, noi cote maxime, iar jurnaliștii adevărați vor fi puși în situația de a dezminți falsurile și a educa publicul cum să deosebească o informație adevărată de una falsă (fie ea sub formă de text, imagine sau video). (A.E.)

Marcela Zămosteanu de la Rise Moldova consideră că utilizarea inteligenței artificiale va accentua nevoia de autenticitate în jurnalism. Ea a subliniat că jurnaliștii vor trebui să țină pasul cu tehnologia, dar IA va obliga presa să producă materiale autentice, mai bine documentate, cu informații culese din teren, lucru imposibil de replicat de IA.

Șeful departamentului online de la TV8, Virgil Bogonovschi, crede că evoluția rapidă a inteligenței artificiale nu va duce la dispariția jurnalistului, ci va determina o transformare profundă a profesiei, fără a-i diminua însă relevanța socială. În opinia sa, adaptarea presei la noile tehnologii va fi o condiție esențială. El a spus că viitorul aparține jurnalistului care știe să folosească IA fără să renunțe la rolul său moral.

Viitorul profesiei de jurnalist, în contextul dezvoltării rapide a inteligenței artificiale, nu este unul al dispariției, ci al transformării și provocării. Jurnalismul nu va deveni mai puțin important, ci mai exigent. Inteligența artificială va schimba cum se face jurnalismul, dar nu de ce. Atât timp cât societatea are nevoie de adevăr, responsabilitate și control democratic al puterii, jurnalistul rămâne indispensabil. (V.B.)

Jurnalistul de la diez.md, Alexandru Lebedev, menționează că utilizarea IA va fi o continuare naturală a procesului de adaptare la tehnologii, prin care a trecut jurnalismul până acum. Inteligența artificială va crește eficiența și ar putea schimba prioritățile jurnaliștilor, dar nu va altera scopul informativ al mass-mediei. Alexandru Lebedev (Diez.md) a menționat că jurnaliștii vor putea fi mai eficienți și se vor concentra pe ceea ce contează.

Jurnaliștii nu vor pierde timpul cu chestii tehnice. De-a lungul timpului, ei s-au adaptat la noile realități și unele - așa cum sunt smartphone-urile, rețelele sociale și Google - au făcut ca profesia să fie făcută mai eficient. Așa fac și uneltele IA. Scopul jurnaliștilor e de a informa oamenii, asta nu se va schimba, se schimbă doar pe ce punem accent. Dacă în trecut pentru a face un interviu cu o sursă, până la publicare, putea dura vreo săptămână, acum acest lucru poate dura jumătate de oră. Se schimbă doar viteza, nu și conținutul.

În opinia antreprenorului media, Dumitru Ciorici, în viitor, inteligența artificială nu va înlocui abilitățile cognitive ale jurnaliștilor, precum contextualizarea, memoria profesională și capacitatea de a interpreta. IA va ajuta jurnaliștii să facă rapid sinteze, dar analiza, stabilirea unghiurilor de abordare a conținutului va rămâne misiunea omului. El a subliniat că jurnaliștii buni, puternici, vor continua să existe și să fie apreciați.

Pentru că în munca de jurnalist contează mult contextul, memoria, comparația corectă. De multe ori, la noi, în spațiul public se compară merele cu perele. Cred că IA nu va putea înlocui aceste abilități cognitive pe care le au oamenii, de a scoate esența dintr-un text, printr-o declarație, de a scoate accentul potrivit. Ce va face IA va fi un sumar sec, fără cel mai important detaliu, și aici intervine rolul uman, experiența, curiozitatea. Și jurnaliștii, din contra, s-ar putea să folosească acest instrument pentru a se focusa pe lucruri mult mai importante decât doar pe relatarea unor evenimente seci. Asta ar putea face IA, iar analiza propriu-zisă, interpretarea textului, contextualizarea, probabil, o vor face jurnaliștii în viitor.

Concluzii

Responsabilitatea jurnaliștilor în utilizarea IA se bazează pe trei principii fundamentale: verificarea obligatorie a materialelor jurnalistice înainte de publicare; sepa-

rarea strictă între sarcinile tehnice realizate de inteligența artificială și actul jurnalistic; transparența și responsabilitatea față de public. Exemplul dat de Ziarul de Gardă despre imaginea generată de IA fără verificare minuțioasă indică faptul că redacțiile pot face greșeli chiar și atunci când preiau conținut din surse oficiale. Analizând datele colectate, au fost observate atât deosebiri, cât și similitudini în modul în care jurnaliștii din diverse tipuri de redacții utilizează inteligența artificială. De exemplu, toate persoanele intervievate au afirmat și au sugerat că folosesc IA mai mult ca un asistent personal, ca un sprijin sau un instrument. Tehnologiile nu pot înlocui munca jurnalistului, ci pot fi uneori memoria acestuia, ajutându-l să economisească timp, să structureze informația după un plan de idei. Cu alte cuvinte, pentru tipurile de presă analizate, IA este util la lucruri tehnice, orice rezultat necesitând filtrul jurnalistului, care își asumă responsabilitatea pentru tot ceea ce se publică.

Au fost atestate și numeroase deosebiri în modul în care IA este utilizată de jurnaliști în spațiul media autohton. În televiziune, inteligența artificială este folosită mai puțin, întrucât materialele jurnalistice realizate pentru ecran necesită nu doar capacitatea de a scrie și documenta, dar și de a pune întrebări, de a cunoaște cu lux de amănunte detalii despre anumite subiecte, de a realiza live-uri chiar de la locul unde se desfășoară evenimentele. În presa de investigație, tehnologiile bazate pe inteligență artificială sunt utilizate mai complex pentru extragerea ideilor principale din documente vaste și organizarea datelor. În presa online, IA este folosită mai frecvent pentru accelerarea unor procese zilnice la muncă, cum ar fi documentarea rapidă, transcrierea, generarea de imagini. Unele redacții au deja o politică de utilizare a instrumentelor bazate pe inteligență artificială (Rise Moldova), ori lucrează la elaborarea unui cod intern redacțional de utilizare a inteligenței artificiale (TV8), în timp ce altele se conduc după prevederile Codului deontologic al jurnalistului din Republica Moldova (ZdG, Diez etc.).

Bibliografie:

1. BECKETT, C., YASEEN, M. *Generating Change. A global survey of what news organisations are doing with AI.* London School of Economics and Political Science, 20 septembrie 2023. Disponibil: https://www.journalismai.info/research/2023-generating-change (Accesat 05.01.2026).
2. BOGDAN, D.A. (2024) Inteligența artificială și viitorul jurnalismului. În: *Comunicare interculturală și literatură.* 30(2), pp. 42-49. DOI:10.35219/cil.2023.2.07
3. MEHMOOD, R. (2025) Journalism, Media, and Artificial Intelligence: Let Us Define the Journey. În: *Journalism and Media.* An. 25, nr. 6(3), 122. ISSN 2673-5172.
4. *Carta de la Paris privind inteligența artificială și jurnalismul, lansată în cadrul Forumului pentru Pace de la Paris. Ce prevede documentul.* Mediacritica, 13.11.2023. Disponibil: https://mediacritica.md/carta-de-la-paris-privind-inteligenta-artificiala-

si-jurnalismul-lansata-in-cadrul-forumului-pentru-pace-de-la-paris-ce-prevede-documentul/ (Accesat 09.01.2026).

5. BBC. *Guidance: The use of Artificial Intelligence*. Disponibil: https://www.bbc.co.uk/editorialguidelines/guidance/use-of-artificial-intelligence (Accesat 12.01.2026).
6. *Artificial Intelligence in the News: How AI Retools, Rationalizes, and Reshapes Journalism and the Public Arena.* Oxford Internet Institute, 6 februarie 2024. Disponibil: https://www.cjr.org/tow_center_reports/artificial-intelligence-in-the-news.php (Accesat 04.01.2026).
7. TACU, M. (2024) Artificial intelligence - an imperative of the digital society. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe economice și ale comunicării).* An. 24, nr. 11(3), pp. 168-173. ISSN 2587-4446.
8. TUGAREV, L. (2023) ChatGpt - un nou instrument al inteligenței artificiale. În: *Conferința „Integrare prin cercetare și inovare”. Ştiinţe umanistice și sociale, Chișinău, 9-10 noiembrie 2023.* Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic al Universităţii de Stat din Moldova, pp. 310-313. ISBN 978-9975-62-691-0.
9. UNGUREANU, E. (2025) Dincolo de hypertext: textul generat de Inteligența Artificială. În: *Conferința „Filologia modernă: realizări şi perspective în context european” Constantin Stere: 160 de ani de la naștere, 19, Chișinău, 2-3 octombrie 2025.* Chișinău: Editura USM, pp. 320-328. ISBN 978-9975-62-927-0.